

4.3 Втора основна форма на повърхнина. Гаусова и средна кривина

I. Втора основна форма на повърхнината $S(u, v)$

Дадена е повърхнината $S(u, v) : \vec{r}(u, v) = \vec{r}(x(u, v), y(u, v), z(u, v))$

Коефициенти на *втора основна форма*, които се означават с $h_{ij} = h_{ij}(u, v)$, $i, j = 1, 2$, се дефинират чрез равенствата:

$$(4.40) \quad \begin{aligned} h_{11} &= \vec{N} \cdot \vec{r}_{uu}, \quad h_{22} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{vv} & \Rightarrow & \quad h = h_{11} \cdot h_{22} - h_{12}^2, \\ h_{12} &= h_{21} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{uv} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{vu} \end{aligned}$$

където \vec{N} е нормалния вектор на повърхнината S , а векторите $\vec{r}_{uu}, \vec{r}_{uv}, \vec{r}_{vv}$ са частните производни от втори ред, които имат вида:

$$(4.38) \quad \vec{r}_{uu} = (\vec{r}_u)'_u, \quad \vec{r}_{uv} = (\vec{r}_u)'_v = (\vec{r}_v)'_u = \vec{r}_{vu}, \quad \vec{r}_{vv} = (\vec{r}_v)'_v$$

Тогава, втора основна форма по допирателното направление (du, dv) има вида:

$$(4.41) \quad II(du, dv) = h_{11} \cdot d^2u + 2h_{12} \cdot du \cdot dv + h_{22} \cdot d^2v$$

II. Гаусова и средна кривина на повърхнината $S(u, v)$

Гаусова кривина K и средна кривина H са *инвариантни* величини за повърхнината $S(u, v)$ и се изчисляват съответно чрез равенства:

$$(4.43) \quad K = \frac{h}{g} = \frac{h_{11} \cdot h_{22} - h_{12}^2}{g_{11} \cdot g_{22} - g_{12}^2}, \quad H = \frac{1}{2g} (g_{11} \cdot h_{22} - 2g_{12} \cdot h_{12} + g_{22} \cdot h_{11})$$

Задача 4.12 /стр. 70 Намерете втора основна форма, гаусова кривина K и средна кривина H на следните повърхнини S :

д) цилиндър $S(u, v) : \vec{r}(a \cos u, a \sin u, v), a = \text{const} > 0$;

е) кос хеликоид $S(u, v) : \vec{r}(u \cos v, u \sin v, u + v)$.

Решение: 4.12 д) цилиндр $S(u, v) : \vec{r}(a \cos u, a \sin u, v)$

(?) $II(du, dv) = ?$, $K = ?$, $H = ?$

$\vec{r}(a \cos u, a \sin u, v)$

$$\vec{r}_u(u, v) = \vec{r}_u(-a \sin u, a \cos u, 0) \Rightarrow \vec{r}_u^2 = a^2 = g_{11}$$

$$\vec{r}_v(u, v) = \vec{r}_v(0, 0, 1) \Rightarrow \vec{r}_v^2 = 1^2 = 1 = g_{22}$$

$$g_{12} = \vec{r}_u \cdot \vec{r}_v = 0 \Rightarrow g = g_{11} \cdot g_{22} - g_{12}^2 = 1 \cdot a^2 - 0^2 = a^2 = g$$

$$\vec{r}_u \times \vec{r}_v \left(\begin{vmatrix} a \cos u & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix}, - \begin{vmatrix} -a \sin u & 0 \\ 0 & 1 \end{vmatrix}, \begin{vmatrix} -a \sin u & a \cos u \\ 0 & 0 \end{vmatrix} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \vec{r}_u \times \vec{r}_v(a \cos u, a \sin u, 0) \Rightarrow |\vec{r}_u \times \vec{r}_v| = \sqrt{a^2 + 0} = a$$

$$\Rightarrow \vec{N} = \frac{\vec{r}_u \times \vec{r}_v}{|\vec{r}_u \times \vec{r}_v|} = \left(\frac{a \cos u}{a}, \frac{a \sin u}{a}, \frac{0}{a} \right) \Rightarrow \vec{N}(\cos u, \sin u, 0) \quad (1)$$

$$\vec{r}_u (-a \sin u, a \cos u, 0) \Rightarrow \vec{r}_{uu} (-a \cos u, -a \sin u, 0), \vec{r}_{uv} (0, 0, 0)$$

$$\vec{r}_v (0, 0, 1) \Rightarrow \vec{r}_{vv} (0, 0, 0)$$

$$\vec{N} (\cos u, \sin u, 0) \Rightarrow \begin{aligned} h_{12} &= \vec{N} \cdot \vec{r}_{uv} = 0, & h_{22} &= \vec{N} \cdot \vec{r}_{vv} = 0 \\ h_{11} &= \vec{N} \cdot \vec{r}_{uu} = -a \cos^2 u - a \sin^2 u = -a \end{aligned} \Rightarrow h = 0$$

$$\Rightarrow II(du, dv) = -a \cdot d^2 u + 2 \cdot 0 \cdot du \cdot dv + 0 \cdot d^2 v = -a \cdot d^2 u$$

$$\Rightarrow K = \frac{h}{g} = \frac{0}{a^2} = 0,$$

$$H = \frac{1}{2g} (g_{11} \cdot h_{22} - 2g_{12} \cdot h_{12} + g_{22} \cdot h_{11}) = \frac{1}{2g} (a^2 \cdot 0 - 2 \cdot 0 \cdot 0 - 1 \cdot a) = \frac{-a}{2a^2} = -\frac{1}{2a}$$

Наричаме цилиндъра *параболична повърхнина*, защото *гаусовата кривина* $K = 0$.

Решение: **4.12 е)** кос хеликоид $S(u, v) : \vec{r}(u \cos v, u \sin v, u + v)$

(?) $II(du, dv) = ?$, $K = ?$, $H = ?$

$$\vec{r}(u \cos v, u \sin v, u + v)$$

$$\vec{r}_u(u, v) = \vec{r}_u(\cos v, \sin v, 1) \Rightarrow \vec{r}_u^2 = 2 = g_{11}$$

$$\vec{r}_v(u, v) = \vec{r}_v(-u \sin v, u \cos v, 1) \Rightarrow \vec{r}_v^2 = u^2 + 1 = g_{22}$$

$$g_{12} = \vec{r}_u \cdot \vec{r}_v = 1 \Rightarrow g = g_{11} \cdot g_{22} - g_{12}^2 = 2 \cdot (u^2 + 1) - 1^2 = 2u^2 + 1 = g$$

$$\vec{r}_u \times \vec{r}_v \left(\begin{vmatrix} \sin v & 1 \\ u \cos v & 1 \end{vmatrix}, - \begin{vmatrix} \cos v & 1 \\ -u \sin v & 1 \end{vmatrix}, \begin{vmatrix} \cos v & \sin v \\ -u \sin v & u \cos v \end{vmatrix} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \vec{r}_u \times \vec{r}_v (\sin v - u \cos v, -(\cos v + u \sin v), u) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow |\vec{r}_u \times \vec{r}_v| = \sqrt{(\sin v - u \cos v)^2 + (\cos v + u \sin v)^2 + u^2} = \sqrt{1 + 2u^2}$$

$$\Rightarrow \vec{N} = \frac{\vec{r}_u \times \vec{r}_v}{|\vec{r}_u \times \vec{r}_v|} \Rightarrow \vec{N} \left(\frac{\sin v - u \cos v}{\sqrt{1 + 2u^2}}, -\frac{\cos v + u \sin v}{\sqrt{1 + 2u^2}}, \frac{u}{\sqrt{1 + 2u^2}} \right) \quad (1)$$

$$\vec{r}_u (\cos v, \sin v, 1) \Rightarrow \vec{r}_{uu} (0, 0, 0), \vec{r}_{uv} (-\sin v, \cos v, 0)$$

$$\vec{r}_v (-u \sin v, u \cos v, 1) \Rightarrow \vec{r}_{vv} (-u \cos v, -u \sin v, 0)$$

$$\vec{N} \left(\frac{\sin v - u \cos v}{\sqrt{1+2u^2}}, -\frac{\cos v + u \sin v}{\sqrt{1+2u^2}}, \frac{u}{\sqrt{1+2u^2}} \right) \Rightarrow$$

$$h_{11} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{uu} = 0, \quad h_{12} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{uv} = \frac{-\sin v (\sin v - u \cos v)}{\sqrt{1+2u^2}} - \frac{(\cos v + u \sin v) \cos v}{\sqrt{1+2u^2}} + 0 = -\frac{1}{\sqrt{1+2u^2}}$$

$$h_{22} = \vec{N} \cdot \vec{r}_{vv} = \frac{-u \cos v (\sin v - u \cos v)}{\sqrt{1+2u^2}} + \frac{(\cos v + u \sin v) u \sin v}{\sqrt{1+2u^2}} + 0 = \frac{u^2}{\sqrt{1+2u^2}}$$

$$\Rightarrow h = h_{11} \cdot h_{22} - h_{12}^2 = 0 - \left(-\frac{1}{\sqrt{1+2u^2}} \right)^2 = -\frac{1}{2u^2+1} = -\frac{1}{g}$$

$$\Rightarrow II(du, dv) = 0 \cdot d^2u - 2 \cdot \frac{1}{\sqrt{1+2u^2}} \cdot du \cdot dv + \frac{u^2}{\sqrt{1+2u^2}} \cdot d^2v = \frac{(2du dv + u^2 d^2v)}{\sqrt{1+2u^2}}$$

$$\Rightarrow K = \frac{h}{g} = -\frac{1}{g^2} = -\frac{1}{(1+2u^2)^2} \quad ; \quad H = \frac{1}{2g} (g_{11} h_{22} - 2g_{12} h_{12} + g_{22} h_{11}) = ?$$

$$H = \frac{1}{2g} \left(\frac{2u^2}{\sqrt{1+2u^2}} + 2 \cdot 1 \cdot \frac{1}{\sqrt{1+2u^2}} - g_{22} \cdot 0 \right) = \frac{u^2+1}{(1+2u^2)^{3/2}} - \text{хиперболична повърхнина}$$